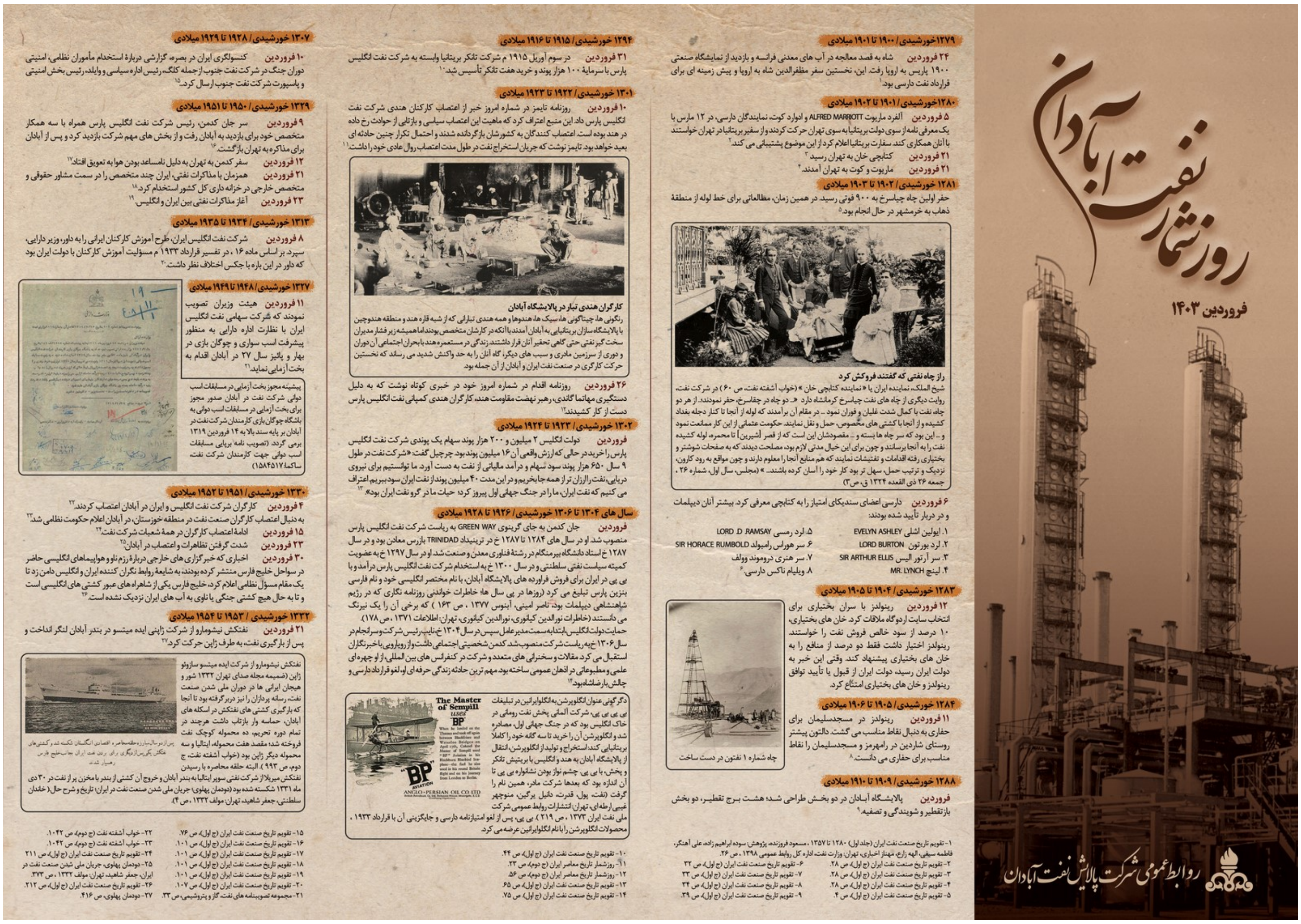

روزشمار نفت آبادان

فروردین ۱۴۰۳

روابط عمومی شرکت پالایش نفت آبادان

۱۲۷۹ خورشیدی / ۱۹۰۰ تا ۱۹۰۱ میلادی

۲۴ فروردین شاه به قصد معالجه در آب های معدنی فرانسه و بازدید از نمایشگاه صنعتی ۱۹۰۰ پاریس به اروپا رفت. این، نخستین سفر مظفرالدین شاه به اروپا و پیش زمینه ای برای قرارداد نفت دارسی بود.[1]

۱۲۸۰ خورشیدی / ۱۹۰۱ تا ۱۹۰۲ میلادی

۵ فروردین آلفرد ماریوت ALFRED MARRIOTT و ادوارد کوت، نمایندگان دارسی، در ۱۲ مارس با یک معرفی نامه از سوی دولت بریتانیا به سوی تهران حرکت کردند و از سفیر بریتانیا در تهران خواستند با آنان همکاری کند. سفارت بریتانیا اعلام کرد از این موضوع پشتیبانی می کند.[2]

۲۱ فروردین کتابچی خان به تهران رسید.[3]

۲۱ فروردین ماریوت و کوت به تهران آمدند.[4]

۱۲۸۱ خورشیدی / ۱۹۰۲ تا ۱۹۰۳ میلادی

حفر اولین چاه چیاسرخ به ۹۰۰ فوتی رسید. در همین زمان، مطالعاتی برای خط لوله از منطقهٔ ذهاب به خرمشهر در حال انجام بود.[5]

راز چاه نفتی که گفتند فروکش کرد

شیخ الملک، نماینده ایران یا «نماینده کتابچی خان» (خواب آشفته نفت، ص ۶۰) در شرکت نفت، روایت دیگری از چاه های نفت چیاسرخ کرمانشاه دارد: «... دو چاه در چقاسرخ، حفر نمودند. از هر دو چاه، نفت با کمال شدت غلیان و فوران نمود ... در مقام آن برآمدند که لوله از آنجا تا کنار دجله بغداد کشیده و از آنجا با کشتی های مخصوص، حمل و نقل نمایند. حکومت عثمانی از این کار ممانعت نمود و ... این بود که سر چاه ها بسته و ... مقصودشان این است که از قصر [شیرین] تا محمره، لوله کشیده نفت را به آنجا برسانند و چون برای این خیال مدتی لازم بود، مصلحت دیدند که به صفحات شوشتر و بختیاری رفته اقدامات و تفتیشات نمایند که هم منابع آنجا را معلوم دارند و چون مواقع به رود کارون، نزدیک و ترتیب حمل، سهل تر بود کار خود را آسان کرده باشند...» (مجلس، سال اول، شماره ۲۶، جمعه ۲۶ ذی القعده ۱۳۲۴ ق، ص۳)

۶ فروردین دارسی اعضای سندیکای امتیاز را به کتابچی معرفی کرد. بیشتر آنان دیپلمات و در دربار تأیید شده بودند:

۱. ایولین اشلی EVELYN ASHLEY
۲. لرد بورتون LORD BURTON
۳. سر آرتور الیس SIR ARTHUR ELLIS
۴. لینچ MR. LYNCH
۵. لرد رمسی LORD .D .RAMSAY
۶. سر هوراس رامبولد SIR HORACE RUMBOLD
۷. سر هنری دروموند وولف
۸. ویلیام ناکس دارسی.[6]

۱۲۸۳ خورشیدی / ۱۹۰۴ تا ۱۹۰۵ میلادی

۱۲ فروردین رینولدز با سران بختیاری برای انتخاب سایت اردوگاه ملاقات کرد. خان های بختیاری، ۱۰ درصد از سود خالص فروش نفت را خواستند. رینولدز اختیار داشت فقط دو درصد از منافع را به خان های بختیاری پیشنهاد کند. وقتی این خبر به دولت ایران رسید، دولت ایران از قبول یا تأیید توافق رینولدز و خان های بختیاری امتناع کرد.[7]

چاه شماره ۱ نفتون در دست ساخت

۱۲۸۴ خورشیدی / ۱۹۰۵ تا ۱۹۰۶ میلادی

۱۱ فروردین رینولدز در مسجدسلیمان برای حفاری به دنبال نقاط مناسب می گشت. دالتون پیشتر روستای شاردین در رامهرمز و مسجدسلیمان را نقاط مناسب برای حفاری می دانست.[8]

۱۲۸۸ خورشیدی / ۱۹۰۹ تا ۱۹۱۰ میلادی

فروردین پالایشگاه آبادان در دو بخش طراحی شد؛ هشت برج تقطیر، دو بخش بازتقطیر و شویندگی و تصفیه.[9]

۱- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (جلد اول) ۱۲۸۰ تا ۱۳۵۷، مسعود فروزنده، پژوهش: سوده ابراهیم زاده، علی آهنگر، فاطمه سیفی، الهه زارع، مهناز اخباری، تهران: وزارت نفت، اداره کل روابط عمومی ۱۳۹۸، ص ۲۶.
۲- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۲۸.
۳- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۲۸.
۴- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۲۸.
۵- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۴.
۶- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۳۲
۷- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۳۳
۸- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۳۴
۹- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۳۹.

۱۲۹۴ خورشیدی / ۱۹۱۵ تا ۱۹۱۶ میلادی

۳۱ فروردین در سوم آوریل ۱۹۱۵ م شرکت تانکر بریتانیا وابسته به شرکت نفت انگلیس پارس با سرمایهٔ ۱۰۰ هزار پوند و خرید هفت تانکر تأسیس شد.[10]

۱۳۰۱ خورشیدی / ۱۹۲۲ تا ۱۹۲۳ میلادی

۱۰ فروردین روزنامه تایمز در شماره امروز خبر از اعتصاب کارکنان هندی شرکت نفت انگلیس پارس داد. این منبع اعتراف کرد که ماهیت این اعتصاب سیاسی و بازتابی از حوادث رخ داده در هند بوده است. اعتصاب کنندگان به کشورشان بازگردانده شدند و احتمال تکرار چنین حادثه ای بعید خواهد بود. تایمز نوشت که جریان استخراج نفت در طول مدت اعتصاب روال عادی خود را داشت.[11]

کارگران هندی تبار در پالایشگاه آبادان

رنگونی ها، چیتاگونی ها، سیک ها، هندوها و همه هندی تبارانی که از شبه قاره هند و منطقه هندوچین با پالایشگاه سازان بریتانیایی به آبادان آمدند با آنکه در کارشان متخصص بودند اما همیشه زیر فشار مدیران سخت گیر نفتی حتی گاهی تحقیر آنان قرار داشتند. زندگی در مستعمره هند با بحران اجتماعی آن دوران و دوری از سرزمین مادری و سبب های دیگر، گاه آنان را به حد واکنش شدید می رساند که نخستین حرکت کارگری در صنعت نفت ایران و آبادان از آن جمله بود.

۲۶ فروردین روزنامه اقدام در شماره امروز خود در خبری کوتاه نوشت که به دلیل دستگیری مهاتما گاندی، رهبر نهضت مقاومت هند، کارگران هندی کمپانی نفت انگلیس پارس دست از کار کشیدند.[12]

۱۳۰۲ خورشیدی / ۱۹۲۳ تا ۱۹۲۴ میلادی

فروردین دولت انگلیس ۲ میلیون و ۲۰۰ هزار پوند سهام یک پوندی شرکت نفت انگلیس پارس را خرید در حالی که ارزش واقعی آن ۱۶ میلیون پوند بود. چرچیل گفت: «شرکت نفت در طول ۹ سال ۶۵۰ هزار پوند سود سهام و درآمد مالیاتی از نفت به دست آورد. ما توانستیم برای نیروی دریایی، نفت را ارزان تر از همه جا بخریم و در این مدت ۴۰ میلیون پوند از نفت ایران سود ببریم. اعتراف می کنیم که نفت ایران، ما را در جنگ جهانی اول پیروز کرد؛ حیات ما در گرو نفت ایران بود».[13]

سال های ۱۳۰۴ تا ۱۳۰۶ خورشیدی / ۱۹۲۶ تا ۱۹۲۸ میلادی

فروردین جان کدمن به جای گرینوی GREEN WAY به ریاست شرکت نفت انگلیس پارس منصوب شد. او در سال های ۱۲۸۴ تا ۱۲۸۷ خ در ترینیداد TRINIDAD بازرس معادن بود و در سال ۱۲۸۷ خ استاد دانشگاه بیرمنگام در رشتهٔ فناوری معدن و صنعت شد. او در سال ۱۲۹۷ خ به عضویت کمیته سیاست نفتی سلطنتی و در سال ۱۳۰۰ خ به استخدام شرکت نفت انگلیس پارس درآمد و با بی پی در ایران برای فروش فراورده های پالایشگاه آبادان، با نام مختصر انگلیسی خود و نام فارسی بنزین پارس تبلیغ می کرد (روزها در پی سال ها؛ خاطرات خواندنی روزنامه نگاری که در رژیم شاهنشاهی دیپلمات بود، ناصر امینی، آبنوس ۱۳۷۷، ص ۱۶۳) که برخی آن را یک نیرنگ می دانستند (خاطرات نورالدین کیانوری، نورالدین کیانوری، تهران: اطلاعات ۱۳۷۱، ص ۱۷۸). حمایت دولت انگلیس، ابتدا به سمت مدیر عامل سپس در سال ۱۳۰۴ خ، نایب رئیس شرکت و سرانجام در سال ۱۳۰۶ خ به ریاست شرکت منصوب شد. کدمن شخصیتی اجتماعی داشت و از رویارویی با خبرنگاران استقبال می کرد. مقالات و سخنرانی های متعدد و شرکت در کنفرانس های بین المللی، از او چهره ای علمی و مطبوعاتی در اذهان عمومی ساخته بود. مهم ترین حادثه زندگی حرفه ای او، لغو قرارداد دارسی و چالش با رضاشاه بود.[14]

The Master of Sempill uses "BP"

When he landed on the Thames and took off again between Blackfriars and Waterloo Bridges on April 17th, Colonel the Master of Sempill used "BP" Aviation in his Blackburn Bluebird Seaplane—the fuel he also used in his round Britain flight and on his journey from London to Berlin.

"BP" AVIATION

ANGLO-PERSIAN OIL CO. LTD

دگرگونی عنوان انگلوپرشن به انگلوایرانین در تبلیغات بی پی بی پی، شرکت آلمانی پخش نفت رومانی در خاک انگلیس بود که در جنگ جهانی اول، مصادره شد و انگلوپرشن آن را خرید تا سه گانه خود را کاملا بریتانیایی کند: استخراج و تولید از انگلوپرشن، انتقال از پالایشگاه آبادان به هند و انگلیس با بریتیش تانکر و پخش، با بی پی. چشم نواز بودن نشانواره بی پی تا آن اندازه بود که بعدها شرکت مادر، همین نام را گرفت (نفت، پول، قدرت، دانیل یرگین، منوچهر غیبی ارطه ای، تهران: انتشارات روابط عمومی شرکت ملی نفت ایران ۱۳۷۳، ص ۲۱۹). بی پی، پس از لغو امتیازنامه دارسی و جایگزینی آن با قرارداد ۱۹۳۳، محصولات انگلوپرشن را با نام انگلوایرانین عرضه می کرد.

۱۰- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۴۴.
۱۱- روزشمار تاریخ معاصر ایران (ج دوم)، ص ۲۳.
۱۲- روزشمار تاریخ معاصر ایران (ج دوم)، ص ۵۶.
۱۳- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۶۵.
۱۴- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۷۵.

۱۳۰۷ خورشیدی / ۱۹۲۸ تا ۱۹۲۹ میلادی

۱۰ فروردین کنسولگری ایران در بصره، گزارشی دربارهٔ استخدام مأموران نظامی، امنیتی دوران جنگ در شرکت نفت جنوب از جمله کلگ، رئیس اداره سیاسی و وایلد، رئیس بخش امنیتی و پاسپورت شرکت نفت جنوب ارسال کرد.[15]

۱۳۲۹ خورشیدی / ۱۹۵۰ تا ۱۹۵۱ میلادی

۹ فروردین سر جان کدمن، رئیس شرکت نفت انگلیس پارس همراه با سه همکار متخصص خود برای بازدید به آبادان رفت و از بخش های مهم شرکت بازدید کرد و پس از آبادان برای مذاکره به تهران بازگشت.[16]

۱۲ فروردین سفر کدمن به تهران به دلیل نامساعد بودن هوا به تعویق افتاد.[17]

۲۱ فروردین همزمان با مذاکرات نفتی، ایران چند متخصص را در سمت مشاور حقوقی و متخصص خارجی در خزانه داری کل کشور استخدام کرد.[18]

۲۳ فروردین آغاز مذاکرات نفتی بین ایران و انگلیس.[19]

۱۳۱۳ خورشیدی / ۱۹۳۴ تا ۱۹۳۵ میلادی

۸ فروردین شرکت نفت انگلیس ایران، طرح آموزش کارکنان ایرانی را به داور، وزیر دارایی، سپرد. بر اساس ماده ۱۶، در تفسیر قرارداد ۱۹۳۳ م مسؤلیت آموزش کارکنان با دولت ایران بود که داور در این باره با جکس اختلاف نظر داشت.[20]

۱۳۲۷ خورشیدی / ۱۹۴۸ تا ۱۹۴۹ میلادی

۱۱ فروردین هیئت وزیران تصویب نمودند که شرکت سهامی نفت انگلیس ایران با نظارت اداره دارایی به منظور پیشرفت اسب سواری و چوگان بازی در بهار و پائیز سال ۲۷ در آبادان اقدام به بخت آزمایی نماید.[21]

پیشینه مجوز بخت آزمایی در مسابقات اسب دوانی شرکت نفت در آبادان صدور مجوز برای بخت آزمایی در مسابقات اسب دوانی به باشگاه چوگان بازی کارمندان شرکت نفت در آبادان بر پایه سند بالا به ۱۴ فروردین ۱۳۱۹ برمی گردد. (تصویب نامه برپایی مسابقات اسب دوانی جهت کارمندان شرکت نفت. ساکما: ۱۵۸۴۵۱۷)

۱۳۳۰ خورشیدی / ۱۹۵۱ تا ۱۹۵۲ میلادی

۴ فروردین کارگران شرکت نفت انگلیس و ایران در آبادان اعتصاب کردند.[22]
به دنبال اعتصاب کارگران صنعت نفت در منطقه خوزستان، در آبادان اعلام حکومت نظامی شد.[23]

۱۵ فروردین ادامهٔ اعتصاب کارگران در همهٔ شعبات شرکت نفت.[24]

۲۳ فروردین شدت گرفتن تظاهرات و اعتصاب در آبادان.[25]

۳۰ فروردین اخباری که خبرگزاری های خارجی دربارهٔ رزم ناو و هواپیماهای انگلیسی حاضر در سواحل خلیج فارس منتشر کرده بودند، به شایعهٔ روابط نگران کننده ایران و انگلیس دامن زد تا یک مقام مسؤل نظامی اعلام کرد، خلیج فارس یکی از شاهراه های عبور کشتی های انگلیسی است و تا به حال هیچ کشتی جنگی یا ناوی به آب های ایران نزدیک نشده است.[26]

۱۳۳۲ خورشیدی / ۱۹۵۳ تا ۱۹۵۴ میلادی

۲۱ فروردین نفتکش نیشومارو از شرکت ژاپنی ایده میتسو در بندر آبادان لنگر انداخت و پس از بارگیری نفت، به طرف ژاپن حرکت کرد.[27]

پس از دو سال مبارزه، حلقه محاصره اقتصادی انگلستان شکسته شد و کشتی‌های نفتکش یکی پس از دیگری برای بردن نفت ایران جانب خلیج فارس رهسپار شدند.

نفتکش نیشومارو از شرکت ایده میتسو سازونو ژاپن (ضمیمه مجله صدای تهران ۱۳۳۲ شور و هیجان ایرانی ها در دوران ملی شدن صنعت نفت، رسانه پردازان را نیز دربر گرفته بود تا آنجا که بارگیری کشتی های نفتکش در اسکله های آبادان، حماسه وار بازتاب داشت هرچند در تمام دوره تحریم، ده محموله کوچک نفت فروخته شد؛ مقصد هفت محموله، ایتالیا و سه محموله دیگر ژاپن بود (خواب آشفته نفت، ج دوم، ص ۹۹۳). البته حلقه محاصره با رسیدن نفتکش میریلا از شرکت نفتی سوپر ایتالیا به بندر آبادان و خروج آن کشتی از بندر با مخزن پر از نفت در ۳۰ دی ماه ۱۳۳۱ شکسته شده بود (دودمان پهلوی؛ جریان ملی شدن صنعت نفت در ایران؛ تاریخ و شرح حال (خاندان سلطنتی، جعفر شاهید، تهران: مولف ۱۳۳۲، ص ۴).

۱۵- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۷۶.
۱۶- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۱۰۱.
۱۷- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۱۰۱.
۱۸- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۱۰۱.
۱۹- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۱۰۱.
۲۰- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۱۰۷.
۲۱- مجموعه تصویبنامه های نفت، گاز و پتروشیمی، ص ۳۳.
۲۲- خواب آشفته نفت (ج دوم)، ص ۱۰۴۲.
۲۳- خواب آشفته نفت (ج دوم)، ص ۱۰۴۲.
۲۴- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۲۱۱
۲۵- دودمان پهلوی، جریان ملی شدن صنعت نفت در ایران، جعفر شاهید، تهران: مولف ۱۳۳۲، ص ۳۷۳.
۲۶- تقویم تاریخ صنعت نفت ایران (ج اول)، ص ۲۱۲.
۲۷- دودمان پهلوی، ص ۴۱۶.

روز شمار نفت ویژه فروردین ماه